

Referanse: 2023/240

Dato: 21.02.2023

Referat møte i faglig råd for håndverk, design og produktutvikling (FRHDP)

Dato: 15.februar kl 10-15

Sted: Utdanningsdirektoratet, møterom 4.

Fra arbeidstakersiden	Fra arbeidsgiversiden
Billy Lätt, YS Elise Henden, LO Asle Bakken, LO	Kitty Krohn Riege, Spekter Tor Svarva NHO (Handel og service) Bjørn-Gunnar Eliassen, NHO (Norsk Industri) Natasha Bjørnset Reksten, Virke
	Andre organisasjoner
	Gry-Kristina Fors Spein, Sámiid Duodji Einar Stamnes, Norsk Håndverksinstitutt
Fra lærerorganisasjoner	Fra skoleeier
Marianne Monsrud, Utdanningsforbundet Bjørn Arne Nordahl, Skolenes landsforbund Svein Anders Tjernsbekk, Utdanningsforbundet	Jan Kristian Vestjord, KS
Fra Elevorganisasjonen	Fra Utdanningsdirektoratet og Sametinget
	Jorunn T. Leegaard, fagansvarlig fra sekretariatet for SRY og faglige råd Marianne Farstad-Jensen Divisjon for læreplan og vurdering

Forfall; Sylvi Berg, Halvard Leirvik, Egil Sundet, Hildegunn Bjørgen, Johannes Myrstad Vangsnes, Jørn Olav Bekkelund, Peter Helland Hansen, Inger Anne Klemetsen.

Sak 2023/1 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

Innkalling og dagsorden godkjent.

Sak 2023/2 Forslag om etablering storurmakerfaget

Utredningen av forslaget er i fortsatt i prosess. I møtet i FRHDP 1. desember 2022 anbefalte rådet Udir å innhente mer informasjon om mulige *nordiske utdanningsmuligheter/mulighet for nordisk samarbeid*, samt å utrede nærmere *fordypning i vg3* som et alternativt tiltak for å sikre kompetanse i store ur/tårnfasadeur framover. Status i utredningsarbeidet ble gjennomgått i møtet. Når det gjelder nordiske utdanningstilbud/mulighet for samarbeid er det innhentet informasjon om at store ur/tårnur inngår som gren av urmakerfaget i både Sverige og Danmark. Egne utdanninger er ikke identifisert. Mulighet for fordypning i vg3 store ur/tårnur er vurdert i møte mellom Udir og representanter for bransjen, og med gjennomgang av læreplanutvikler. Det ble i møtet vurdert at det finnes felleskomponenter, men at det som i hovedsak vil skille fordypning i store ur/tårnur fra armbåndsur og mindre ur, i all hovedsak vil være dimensjoner på urene, dimensjoner på verktøy og verksted samt i noen grad hvor reparasjoner foregår. Vedlikehold og istandsetting av antikke store ur/tårnur vil også måtte omfatte produksjon av deler. Utfra status i utredningen ble det lagt opp til drøfting og råd fra FRHDP om ulike konsekvenser av alternative tiltak skissert. [Presentasjon til møtet her.](#)

Fra diskusjonen;

Det ble vist til at situasjonen er en annen i dag enn da FRDH, i forrige rådsperiode, anbefalte å legge ned storurmakerfaget som lærefag ifm gjennomgangen av ny tilbudsstruktur. Det er mer dokumentasjon av behovet for kompetansen, og det er mer bevissthet om tårn-/fasadeur. Samtidig finnes det ulike vurderinger om hvordan kompetansebehov best sikres. Det ble pekt på at det trengs kompetanse om store ur/tårnur på ulike nivåer, både fra videregående opplæring og fra høyere yrkesfaglig utdanning. Det ble etterlyst om og når den varslede gjennomgangen av små lærefag vil komme, jfr. Fullføringsreformen. Rådet drøftet styrker og utfordringer ved de ulike alternative tiltakene som utredes;

- *Nullalternativ*
 - *Fagfornyelsen/ny læreplan vg3 urmakerfaget virke noe mer over tid, utnytte lokalt handlingsrom i læreplan hvor det er hentet inn elementer om store ur/tårnur fra læreplan storurmakerfag.*
 - *Fagskoletilbud som er relevante finnes – bransjen og f.eks. Riksantikvaren samarbeide om program videre?*
- *Etablere nytt lærefag – ulike modeller*
 - *2+2 (vg 2 urmaker i HDP) (forslaget som er fremmet)*
 - *2+2 (vg 2 industriteknologi TEK?) foreløpig ikke drøftet med FRTEK.*
 - *Særløpsfag (HDP el TEK?) foreløpig ikke drøftet med FRTEK.*

- *Fordypning – vurdert med en gruppe fra bransjen. Identifisert tilstrekkelig felleskomponenter, men identifisert få kompetansemål/elementer for fordypning i store ut/tårnur utover ulike dimensjoner på ur, verksted og verktøy.*

Vedtak:

FRHDP drøftet ulike alternative tiltak under utredning. Rådet mener det er behov for å sikre kompetanse på nivå videregående opplæring for vedlikehold og istandsetting av store ur/tårnur, utover det som i dag ligger av kompetanse i vg 3 urmakerfaget som trådte i kraft fra 2022/23. Rådet støtter forslaget som er sendt Utdanningsdirektoratet fra Norges urmakerforbund om å etablere storurmakerfag i en 2+2 modell i Håndverk, design og produktutvikling, bygget på vg 2 urmaker. Rådet erkjenner at storurmakerfag vil være et lite fag, med få lærlinger og behov for et begrenset antall storurmakere i et arbeidsmarked som dekker hele landet. Rådet mener det i tillegg vil være behov for spesialisering gjennom relevante utdanningstilbud i høyere yrkesfaglig utdanning.

Sak 2023/3 Forslag om endring glassblåserfaget

Utredningen av forslaget er i prosess. I møtet i FRHDP 1. desember 2022 understreket rådet at utredningen viser det er behov for å finne måter å møte kompetansebehov i bransjen på. Rådet anbefalte Udir å utrede videre både å bruke lokalt handlingsrom i læreplan, og «kald» del av faget som eget lærefag.

Status i utredningsarbeidet ble gjennomgått i møtet.

Fra diskusjonen i møtet;

Udir ga en kort orientering om status i utredningen. Det er gjennomført møter for å se på mulighet for fordypning. Foreløpig konklusjon er at det er for store forskjeller i «varm» og «kald» del til at fordypning er en reell mulighet. Dialog med bransjen viser at det er behov for bredde i kompetanse i faget, ikke minst har det blitt tydeligere med konjunktursvingninger. Samtidig er dagens læreplan allerede omfattende. Det vil trolig måtte vurderes hvordan kompetanse i «kald» og «varm» del av faget kan ivaretas i ulike læreplaner.

Vedtak:

FRHDP tar status i utredningen til orientering. Rådet støtter at utredningen videre ser på konkrete alternative løsninger i vg 3 læreplaner. Det legges opp til at rådet drøfter ulike alternative tiltak og gir endelig råd til Udir om anbefalt tiltak i neste rådsmøte.

Sak 2023/4 Oppdrag om justering av kriteriene til kryssløpsordningen

Med bakgrunn i Meld. St. 21 (2020-2021) Fullføringsreformen – Med åpne dører til verden og fremtiden, er Udir i oppdrag 2023-002 Justering av kriteriene for kryssløpsordningen bedt om å justere kriteriene for å opprette nye kryssløp i den yrkesfaglige tilbudsstrukturen. Fullføringsreformen varsler også en gjennomgang av ordningen med kryssløp. Det er fastsatt to kriterier som grunnlag for å vurdere forslag om å opprette nye kryssløp. Begge kriteriene må oppfylles for at kryssløpet skal kunne opprettes.

- Felleskomponenter: Om det er tilstrekkelig med felleskomponenter mellom læreplanene til at elevene har forutsetninger for å følge opplæringen i det løpet hen krysser inn i.
- Faglig fordel: Om arbeidslivet og virksomhetene ser en faglig fordel av å rekruttere elever fra andre fagområder enn det som ligger i tilbudsstrukturen.

Udir ba de faglige rådene innen 24.2.23;

- beskrive hvordan dagens kriterier blir forstått i sektor
- beskrive hvordan dagens kriterier fungerer når rådene gir råd om søknader om å etablere kryssløp.

Fra diskusjonen:

FRDHP har i denne perioden erfaringer med forslag om etablering av kryssløp fra vg1 TEK til vg2 gull- og sølvsmed. Begge kriteriene ble lagt til grunn i saken. En gruppe gjennomgikk læreplanene på vg 1 for å vurdere felleskomponenter, og det ble vurdert og pekt på faglige fordeler for håndverksfaget det gjaldt, med å bygge videre på kompetanse fra vg 1 fra et annet utdanningsprogram. Utdanningsprogrammet håndverk, design og produktutvikling omfatter mange små fag, og med et begrenset tilbud rundt om i landet i skole og for opplæring i bedrift. Rådet diskuterte at selv om rekruttering til fagene ikke er del av kriteriene, vil det være en viktig faktor for små fag. Rådet vurderer at kriteriene ble forstått og brukt i sak om kryssløp, men at faktoren rekruttering også er viktig for å forstå hvorfor bransjer og skoler fremmer forslag om kryssløp. Det ble også påpekt at faktorer som konjunktursvingninger i lokalt arbeidsliv også kan påvirke behov for fleksibilitet i utdanningsløp.

Vedtak:

FRHDP har lagt begge kriterier til grunn i en konkret kryssløpsak. Felleskomponenter er i konkret sak forstått som at vg 1 i ett utdanningsprogram kan gi tilstrekkelig grunnlag/kompetanse til å starte i og fullføre vg 2 i et annet utdanningsprogram. Faglig fordel er i konkret sak forstått som at arbeidslivet ser det som en fordel at elev/lærling som krysser har en større bredde eller annen kompetanse. I håndverksfag er det pekt på at det f.eks. kan handle om forståelse av materialer, kjennskap til verktøy, arbeidsprosesser. FRHDP forstår at rekruttering av elever ikke er del av kriteriet, men mener det burde kunne være det. I justeringen som er varslet som del to av oppdraget mener rådet det bør være med. Der det er faglig forsvarlig og kan gi faglige fordeler er det behov for flere innganger og fleksibilitet. Utvikling i arbeidslivet og i yrker kan gi behov for utvikling i veier i utdanningene.

Sak 2023/5 Forskriftsbestemmelser godkjenningsordning utenlandsk fagopplæring

HK-dir (tidligere del av Nokut) utreder nå på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet;

- forslag til forskriftsbestemmelser om godkjenningsordningen for utenlandsk fag- og yrkesopplæring
- foreløpig forslag til utvidelsesplan (både land og kvalifikasjoner) for godkjenningsordningen for utenlandsk fag- og yrkesopplæring

[Link til oppdraget](#) og [presentasjon fra HK-dir](#). Oppdraget følger opp Meld. St. 21 (2020-2021) *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*, og mål om å videreutvikle godkjenningsordningen for utenlandsk fag- og yrkesopplæring. HK-dir ønsker svar fra de faglige rådene om ordningen og utvidelse.

Fra diskusjonen;

Møbelsnekkerfaget er med i godkjenningsordningen for utenlandsk fagopplæring. Erfaringen fra arbeidet med prosessen ble drøftet. Rådet mener at det er ekstra krevende å vurdere håndverksfag og tradisjonshåndverksfag utfra kun begrenset dokumentasjon, og med begrenset tid for sakkyndige. Rådet stiller spørsmål ved at det i andre oppdrag og utviklingsarbeid nå vektlegges i større grad ordninger som realkompetansevurderinger, mens slike verktøy for å vurdere kompetanse og nivå ikke skal kunne tas i bruk ved godkjenning av utdanning fra andre land. Det er særlig viktig å kunne yrkesprøve eller realkompetansevurdere i håndverksfagene. Rådet drøftet også at lærefag som er vurdert og sidestilt før fagfornyelsen ikke er vurdert på nytt etter innføring av nye vg3 læreplaner i Norge. Det ble drøftet utfordringer med godkjenning av lærefag og presedens for ulike utdanninger fra samme land. Rådet drøftet det skriftlige innspillet fra Oslo håndverks- og industriforening vedlagt saken.

Vedtak:

Rådet vurderer at det er krevende med kun en dokumentasjonsordning for godkjenning av håndverks- og tradisjonshåndverksfag fra utlandet, for å likestille/sidestille med et fag- eller svennebrev. Til de konkrete spørsmålene viser FRHDP til innspill fra Oslo håndverks- og industriforening, [se brev her](#).

Sak 2023/6 Støtte til implementering av modulstrukturert opplæring – innspill fra de faglige rådene

Udir viser til oppdrag om forsøk med modulisert opplæring. Nye modulisererte læreplaner i de tretten lærefagene som inngår i det [pågående modulforsøket](#) trer etter planen i kraft fra 1. august 2024. Se også mer informasjon om arbeidet med modulstrukturert opplæring i sak 2023/7.

Modulstrukturert opplæring er en modell for organisering av opplæring. Udir skal ikke utvikle nye læreplaner, men strukturere opplæringen slik at den inneholder det som er nødvendig for å oppnå sluttkompetansen i et lærefag. Udir og HK-dir har tidligere hentet innspill på hvilke støtteressurser og tiltak vi bør prioritere, fra fylkeskommuner i forsøket, og fra kontaktpersoner i de faglige rådene. Udir ønsket i saken innspill til behov for støtteressurser for instruktører, faglige ledere og fylkeskommuner.

Vedtak:

Utdanningsprogrammet har ikke lærefag med i forsøket med modulstrukturert opplæring, og rådet viser derfor til at det er krevende å gi innspill til hva lærebedrifter og andre vil ha av særskilt behov for. FRHDP støtter erfaringen med at kompetansepakker som er utviklet ifm fagfornyelsen er for omfattende

og lite tilgjengelig. Generelt mener rådet det er viktig at miljøer som utvikler støtte- og veiledningsmateriell/ressurser, har god innsikt i hvordan arbeid og læring henger sammen i produksjonen i lærebedrift.

FRHDP mener det er viktig at Udir og HK-dir bygger på erfaringer fra forsøkene som er i gang. FRHDP vil understreke at håndverksfagene /tradisjonshåndverksfagene er modningsfag, hvor metoder, teknikker og forståelse for materialer utvikles over tid. Det påvirker læringsløp, samhandling og produksjon i lærebedrifter, og kan påvirke behov for støtteressurser i disse fagene.

Diskusjonen i saken viste at det er behov for mer informasjon til rådene om modulisering av læreplaner, forsøket og planer for modulstrukturert opplæring videre.

Sak 2023/7 Møte 6.mars om arbeid med utviklingsredegjørelser i denne perioden

Udir arbeider med en videreutvikling av utviklingsredegjørelsene. De faglige rådene har bidratt med innspill både rettet mot innhold, tidspunkt for gjennomføring, verktøy og arbeidsformer. Den endelige bestillingen om utviklingsredegjørelsene vil foreligge i vår. For å ha dialog med rådene om utformingen av bestillingen ber Udir nå om at rådene oppnevner 2 kontaktpersoner fra hvert faglige råd som kan bidra med innspill til spørsmålsformuleringer, arbeidsmetodikk og verktøy for samhandling.

Vedtak:

Fra FRHDP deltar Jan Kristian Vestjord som kontaktperson i arbeidet med oppdraget til de faglige rådene.

Orienteringssaker

Sak 2023/8 Modulstrukturert opplæring

HK-dir og Udir har i oppdrag å modulstrukturere opplæringen for voksne i grunnopplæringen. Formålet med oppdraget er å legge til rette for at opplæring for voksne blir bedre tilpasset voksnes behov og at opplæringen tar utgangspunkt i at sluttkompetansen skal være styrende for måten opplæringen organiseres på. Nye moduliserte læreplaner i de tretten lærefagene som inngår i det [pågående modulforsøket](#) trer etter planen i kraft fra 1. august 2024. Oppdraget innebærer å modulstrukturere eksisterende læreplaner for de lærefagene som i dag er med i modulforsøket. Det skal altså ikke utvikles nye læreplaner på videregående nivå. Fastsatte forsøkslæreplaner og erfaringer fra modulforsøket skal legges til grunn for arbeidet.

Følgende utdanningsprogram er involvert i første trinn: Bygg- og anleggsteknikk, Helse- og oppvekstfag, Naturbruk, Restaurant- og matfag, Salg, service og reiseliv og Teknikk- og industrifag. I høst ble læreplangrupper oppnevnt etter blant annet innspill fra de faglige rådene. Læreplangruppene

jobber etter prinsipper for modulstrukturering, som er utviklet i samarbeid med kontaktpersoner fra alle de faglige rådene.

Læreplaner på innspillsrunde

I desember leverte alle læreplangruppene utkast til læreplaner i sine fag. Fra 16. januar – 27. februar er læreplanene på innspillsrunde. Sentrale spørsmål i innspillsrunden er hvorvidt voksenperspektivet er godt ivaretatt, om læreplanene legger til rette for en god og systematisk norskopplæring parallelt med opplæring i fagene. Innspillene fra feltet vil være nyttige både i det videre arbeidet med læreplanene, men også med tanke på implementeringsarbeidet som ligger foran oss. Etter innspillsrunden vil læreplangruppene jobbe frem til mai. De faglige rådene vil igjen involveres før de modulstrukturerte læreplanene skal på høring høsten 2023.

Vi ber faglige råd med fag i forsøket om å vurdere om de ønsker å spille inn på læreplanutkastene. Vi ber også medlemmer i de faglige rådene om å informere deres nettverk om at læreplanene er på innspillsrunde. Faglige råd som ikke er del av forsøket settes i kopi til orientering.

Lenker til innspillsrundene finner dere her ([lenke](#)).

Kommende oppdrag

I vår vil Udir og HK-dir starte arbeidet med delen av oppdraget som handler om å vurdere og anbefale hvilke øvrige lærefag som eventuelt skal modulstruktureres på et senere tidspunkt, når og evt. i hvilken rekkefølge dette skal skje. De faglige rådene vil involveres i denne prosessen.

Sak 2023/9 Fellesmøte mellom Udir og AU faglige råd 18.januar

Det arrangeres jevnlig fellesmøter mellom Udir og AU i de faglige rådene. Det første møtet ble avholdt 18.januar, og handlet i stor grad om orientering om kommende oppdrag til de faglige rådene.

[Lenke til kort oppsummering her.](#)

Sak 2023/10 Utredning av eksamensordning for praksiskandidater

Utdanningsdirektoratet og HK-dir har leverte i desember 2022 svar på oppdragsbrev 2022-005. [Lenke til utredningsnotatet i sin helhet her.](#)

Sak 2023/11 Utlysning av læremidler til smale fag

FRHDP har gjennom 2022 behandlet saker om prioritering innen HDP for utlysning av midler for utvikling av læremidler innen smale fag. Utlysning av midler er lagt ut på Udirs nettsider, [se lenke her](#).

Frist for søknader er 17.mars.

Sak 2023/12 Oppdrag fra Kunnskapsdepartementet til Udir om plan for gjennomgang av fag- og timestfordeling videregående opplæring

I Meld. St. 21 (2020-2021) der det foreslås en gjennomgang av fag- og timestfordelingen. En gjennomgang av fag- og timestfordelingen vil få ulike følger for studieforbereidende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Samtidig skal

prinsippene om mer fordypning, relevans og valgfrihet ligge til grunn for en ny fag- og timefordeling for begge løpene.

Udir skal utarbeide forslag til en plan for når og hvordan en gjennomgang av fag- og timefordelingen bør gjennomføres. Planen skal forankres med relevante eksterne aktører. Planen skal foreslå tidspunkt for en gjennomgang, men også tilnærming til arbeidsprosessen.

SRY behandler sak om oppdraget i møte i februar, og saken vil komme til de faglige rådene senere.

[Lenke til oppdragsbrevet her.](#)

Sak 2023/13 Statistikk fra Udir om fag- og yrkesopplæring

Sekretariatet har laget et årshjul for formidling og drøfting av statistikk fra Udir i SRY og de faglige rådene. Her er lenker til formidlinger så langt i år;

Elevundersøkelsen, publisert 20.januar, [lenke til analyser her.](#)

De fleste elever svarer at de har et godt læringsmiljø med høy trivsel, støtte fra lærerne, faglig utfordring og mestring. Samtidig øker andelen elever som opplever mobbing på alle trinn sammenlignet med i fjor. Flere elever på yrkesfag enn på studieforbereidende svarer at de liker skolearbeidet godt.

Overganger i videregående opplæring, publisert 31.januar, [lenke til analyser her.](#)

Flere elever på yrkesfag følger normert progresjon fra vg2 enn tidligere, og flere av elevene på yrkesfag går direkte fra vg2 til lære enn tidligere.

Udir publiserte 9. februar artikler på temaet **Fakta om fagopplæring**, med blant annet oversikt over lærekontrakter inngått 2022 og utvikling i antall lærebedrifter. [Lenke her.](#)

Sak 2023/14 Prosjekt VERLICHT ved OsloMET om lærlinger i tradisjonshåndverksfag

Universitetslektor Jeanine van Halteren er invitert til møtet for å informere om prosjektet VERLICHT, som studerer lærlinger i verneverdige tradisjonshåndverksfag. [Se kort beskrivelsen av arbeidet her.](#)

Jeanine van Halteren orienterte om prosjektet, og om behov for å komme i kontakt med flere lærlinger i tradisjonshåndverksfag for å få flere med i studien. Søkelys på lærlingers erfaringer, eller ikke med ny teknologi, og hvordan de bruker det eller ikke i sine fag. Mer info ettersendes til rådet. Prosjektet avsluttes neste sommer. Mange tradisjonshåndverksfag har i seg at de skal lære å bruke teknikker og materialer og metoder for å bevare dette inn i fremtiden også.

Vedtak:

Sakene tatt til orientering.